

**UNIVERSITETET I OSLO
DET HUMANISTISKE FAKULTET**

Eksamen i

NOR1302 – Nordisk barne- og ungdomslitteratur

Høst/haust 2013

Tid: mandag 9. desember kl. 14:30 (4 timer)

Sted: Gymsal 4, Idrettsbygningen

Oppgavesettet er på 8 sider, forsiden medregnet.

Oppgavesettet er på 8 sider, medrekna framsida.

(Side 2–3 er på bokmål, side 4–5 er på nynorsk)

Side 1 av 8

BOKMÅL

Oppgavesettet består av to deler. Del I består av kortsvarsoppgaver. Du skal svare på 4 av 5 oppgaver. Du sløyfer altså én oppgave. Del II er en langsvarsoppgave. Her skal du velge én av to oppgaver. Bruk mest tid på denne oppgaven.

Del I – kortsvarsoppgaver

Besvar 4 av oppgavene:

1. I en pensumartikkel med tittelen ”Norsk barnelitteratur mellom Wonderland og Neverland. Om samspel mellom gammalt og nytt, framandt og heimleg i norsk barnelitteratur ” hevder Harald Bache-Wiig at Dikken Zwiłgmeyers *Vi Børn* (1890) markerer et skille i norsk barnelitteraturhistorie: ”Frå og med denne boka kan vi rekne med ein samanhengande tradisjon av kvalitetsbøker for barn i Norge”. Begrunn kortfattet hvorfor dette verket har fått en så sikker plass i norsk barnelitteraturhistorie.

2. Les utdraget fra *Vi Børn* nedenfor. Det er hentet fra kapitlet om Marens bryllup, og det er den unge fortelleren som danser med en gutt. Hvordan kommuniserer forfatteren her til leseren? Bruk gjerne Barbara Walls terminologi (”single”, ”double” eller ”dual address) i svaret.

””Det er akkurat som jeg danser bare med en kjole i mellem hænderne – saa let er du”, sagde Jonas. Skulde det være en kompliment? Jeg ved det ikke. Naar man er en saa stor liden pige, saa er det ikke morsomt at blive kaldt ”bare en kjole”.” (Zwiłgmeyer 1890: 84)

3. Hva legger du i begrepet ”ikonotekst”, og hvorfor er det nyttig i analysen av en del barne- og ungdomslitteratur? Bruk gjerne *Skylappjenta* eller *Snill* som eksempel.

4. I boka *Becoming a Reader: The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood* (1991) utformer J.A. Appleyard en modell for hvordan vi utvikler oss som lesere av fortellende skjønnlitteratur. Han setter et skille rundt 12-årsalderen, mellom barneleseren i alderen 7–12 år og ungdomsleseren. Gjør kort greie for viktige forskjeller mellom disse to stadiene (lesepreferanser, lese måte).

5. I artikkelen ”Kampen om fortellingen. Om ungdomslitteraturens egenart” skriver Bodil Kampp: ”Litteraturen er ikke forpligtet over for læsernes fælles, ydre sociale virkelighed, men derimod over for sit eget univers og den sandhed om

tilværelsen, den forsøger at indfange”. Drøft dette sitatet. Bruk gjerne eksempler fra pensum. Skriv kortfattet.

Del II - langsvarsoppgave

Velg én av disse oppgavene:

Oppgave 1

Gi en analyse av Astrid Lindgrens *Mio min Mio* (1954) med vekt på handlingsforløp og tematikk. Gjør til sist greie for fantastiske trekk i fortellingen.

Oppgave 2

Gi en analyse av kapitlet ”Den flydende Ø” frå Jørgen Moe: *I Brønden og i Tjernet* (1851). Drøft til sist den holdning til barnet som vi kan lese ut av teksten, og sett verket inn i en barnelitteraturhistorisk sammenheng.

Teksten er vedlagt.

NYNORSK

Oppgavesettet har to delar. Del I består av kortsvarsoppgåver. Du skal svare på 4 av 5 oppgåver. Du sløyfar altså ei oppgåve. Del II er ei langsvarsoppgåve. Her skal du velje ei av to oppgåver. Bruk mest tid på denne oppgåva.

Del I – kortsvarsoppgåver.

Svar på 4 oppgåvene:

1. I ein pensumartikkel med tittelen ”Norsk barnelitteratur mellom Wonderland og Neverland. Om samspel mellom gammalt og nytt, framandt og heimleg i norsk barnelitteratur ” hevdar Harald Bache-Wiig at Dikken Zwiilmeyers *Vi Børn* (1890) markerer eit skilje i norsk barnelitteraturhistorie: ”Frå og med denne boka kan vi rekne med ein samanhengande tradisjon av kvalitetsbøker for barn i Norge”.

Grunngi kortfatta kvifor dette verket har fått ein så sikker plass i norsk barnelitteraturhistorie.

2. Les utdraget frå *Vi Børn* nedanfor. Det er henta frå kapitlet om Marens bryllaup, og det er den unge forteljaren som dansar med ein gut. Korleis kommuniserer forfattaren her til lesaren? Bruk gjerne Barbara Walls terminologi (”single”, ”double” eller ”dual address) i svaret.

””Det er akkurat som jeg danser bare med en kjole i mellem hænderne – saa let er du”, sagde Jonas. Skulde det være en kompliment? Jeg ved det ikke. Naar man er en saa stor liden pige, saa er det ikke morsomt at blive kaldt ”bare en kjole”.” (Zwiilmeyer 1890: 84)

3. Kva legg du i omgrepet ”ikonotekst”, og kvifor er dette nyttig i analysen av ein del barne- og ungdomslitteratur? Bruk gjerne *Skylappjenta* eller *Snill* som eksempel.
4. I boka *Becoming a Reader: The Experience of Fiction from Childhood to Adulthood* (1991) utformar J.A. Appleyard ein modell for korleis vi utviklar oss som lesarar av forteljande skjønnlitteratur. Han set eit skilje rundt 12-årsalderen, mellom barnelesaren i alderen 7–12 år og ungdomslesaren. Gjer kort greie for viktige forskjellar mellom desse to stadia (lesepreferansar, lese måte).

5. I artikkelen ”Kampen om fortellingen. Om ungdomslitteraturens egenart” skriv Bodil Kamp: ”Litteraturen er ikke forpligtet over for læsernes fælles, ydre sociale virkelighed, men derimod over for sit eget univers og den sandhed om tilværelsen, den forsøger at indfange”. Drøft dette sitatet. Bruk gjerne eksempel frå pensum. Skriv kortfatta.

Del II

Vel ei av desse oppgåvene:

Oppgåve 1

Gi ein analyse av Astrid Lindgrens *Mio min Mio* (1954) med vekt på handlingsgangen og tematikken. Gjer til sist greie for fantastiske trekk i forteljinga.

Oppgåve 2

Gi ein analyse av kapitlet ”Den flydende Ø” frå Jørgen Moe: *I Brønden og i Tjernet* (1851). Drøft til sist den holdninga til barnet som vi kan lese ut av teksten, og set verket inn i ein barnelitteraturhistorisk samanheng.

Teksten er vedlagd.

VEDLEGG

”Den flydende Ø”, fra *I Brønden og i Tjernet* (1851)

Beate havde nu voxet i to hele Aar, men Lille-Beates Mage havde hun aldrig faaet igjen til Dukke. Ingen var saa god og føielig, og ingen saa smuk og net. Enten var Dukkerne for røde i Kinderne, eller de kunde ikke klæde sig ret; stive og unaturlige var de allesammen, naar de skulde bevæge Arme og Ben, og det nyttede næsten slet ikke at tale med dem. Men en smuk Dukkestue havde Beate faaet, med Stole og Borde og en Kommode i det ene Hjørne.

Det var en Løverdag, og om Søndagen ventede hun sine Veninder Marie og Lovise paa Besøg, derfor vilde hun pynte Dukkestuen op paa det Nydeligste. Alle Møbler vare satte i Orden, og der var strøet Ener og gule Balblommer paa Gulvet; men hun manglede nogle Smaating at sætte paa Kommoden.

Beate vidste dog Raad: i Svarttjærnbakken huskede hun, at der laa de nydeligste smaa Sneglehuse, Nogen vilde se, runde og riflede, og med gule og brune Tegninger paa. De vilde tage sig fortræffelig ud paa Kommoden, naar hun bare fandt af dem, som der ingen Snegler var i. Hun løb strax derved, og smuttede og krøb mellem Haslebuskene og under Rognetræerne i den bratte Bakke, og hun fandt tomme Sneglehuse i Dusinvis. – Men allerbedst det var, hørte hun en Fugl skriige saa underlig nede i Tjærnet; hun tittede ud mellem de grønne Kviste, og saa en stor, stor Fugl svømme om der; den havde lang, blaa Hals og hvidt Bryst, men paa Ryggen var den glindsende sort. Den svømmede bort over Tjærnet, saa fort at der stod en Stribe i Vandet bagefter den, og saa dukkede den med Et paa Hovedet, og borte var den.

Beate stod og stirrede ned paa Vandet, og ventede paa, at den skulde komme op igjen, men det varede og det varede, og ingen Fugl kom der. Hun begyndte allerede at blive bange for, at den Stakkels Fugl var druknet; da fik hun atter se den skyde op langt borte, næsten midt ude paa Vandet. Den slog med Vingerne, saa der bredte sig Ringe om den, videre og videre, henover den sorte Flade. Saa svømmede den atter, ganske langsomt, hen imod en liden bitte grøn Ø, som laa der; da den kom til Øen, rakte den Halsen høit op og saa sig om til alle Kanter, og krøb derpaa op i det høie Størgræs, som hængte ud over Vandet. Beate stod og saa og saa paa den smukke lille Ø. Den var saa nydelig og liden, ikke større end Fjerdeparten af Stuegulvet, og langagtig rund, men hist og her skar der bitte smaa Bugter ind i den. Der voxede Vidjebuske op af Græsset paa nogle Steder, og i den ene Ende stod en liden hvidstammet Birk. Beate syntes aldrig hun havde seet noget saa Smukt som den lille grønne Ø ude paa det blanke sorte Vand; den var ligesom et bitte lidet Land for sig selv. Hun tittede længe ud mellem Løvet, for at se Fuglen komme igjen, men den blev paa Øen.

Endelig begyndte Aftenvinden at puste, saa Vandet krusede sig en Smule. Da huskede Beate, at hun maatte skynde sig hjem; hun bukkede sig for at tage endnu nogle Sneglehuse, som hun kunde forære Marie og Lovise, og der laa nok af dem lige ved hendes Fødder; hun saa atter op, og tittede gennem Løvet for at se paa Øen til Godnat – tænk! da var den lille grønne Ø borte! Beate vilde ikke tro sine egne Øine; hun mente, at hun maatte have siddet i Tanker og flyttet sig, saa at Buskene skjulte Øen for hendes Blik; men nei, hun sad netop paa samme Sted. Hun tænkte paa Nøk og Huldre, og løb op efter Bakkens Sti, det forreste hun kunde. Men da hun naaede Toppen, saa hun endnu omkring. Da blev hun næsten endnu mere forundret, thi nu fik hun atter Øie paa den lille grønne Ø, men langt fra det Sted, hvor hun først havde seet den; den seilede langsomt ned mod den sydlige Bred af Tjærnet, og den lille hvidstammede Birk var Seil.

Saasart Beate var kommen hjem, opsøgte hun Anne Barnepige og fortalte hende, hvad hun havde seet. Anne kjendte godt den flydende Ø; den havde ligget i Tjærnet i mange Aar, sagde hun. Men der var noget ganske Forunderligt ved Øen. Hvergang der skulde blive godt Aar for Ager og Eng, var Øen frisk og grøn hele Sommeren igjennem; men blev der Uaar, var dens Græs blegt og brunt, og Løvet paa den lille Birk var tyndere.

Ja, Anne troede ikke, det var urimeligt, at der vilde komme blodrøde Flækker over Øen, dersom Krig og Ufred skulde begynde. Hvert Aar havde Lommen Rede der, og Anne havde sine egne Meninger baade om Lommen og Øen; men da Beate vilde vide bedre Besked, rystede gamle Anne bare med Hovedet; thi hun var ikke den, som fortalte Alt, hvad hun vidste. Men Ét maatte hun dog ud med og det var: at naar En stod paa den flydende Ø, og tog et Lommeæg op af Reden, og ønskede Noget med det samme, saa vilde det gaa i Opfyldelse, hvis Lommen ikke forlod sin Rede, men ligefuldt rugede Æggene ud.

«Laa der Lomunger i Reden til Høsten, kunde du gjerne ønsket dig at blive Prindsesse i England – det vilde sandelig ske,» sagde gamle Anne.

Men én Ting var der endnu at mærke: at man ikke maatte tale et eneste Ord derom til noget dødeligt Menneske.

«Ikke engang til Fader og Moder?» spurgte Beate.

«Nei,» svarede Anne, «ikke til nogen Moders Sjæl.»

Beate tænkte ikke paa Andet en Øen hele Aftenen, og da hun havde lukket sine Øine, drømte hun ikke om Andet den hele Nat; snart syntes hun den var blodflækket og snart grøn; saa syntes hun igjen, at Lommen skreg og sagde: «Jeg er Prindsessen af England, men der er kastet Lommeham paa mig.»

Aldrig saasart var hun om Morgenen staaet op, saa bad hun Faderen saa vakkert, at han vilde ro hende og Marie og Lovise ud paa den flydende Ø, naar de kom til hende om Eftermiddagen, og det lovede han. Men han spurgte tillige, hvorledes hun var falden paa det, og hvad hun vilde der? Beate tænkte først, at hun skulde fortalt ham Alt; men hun huskede paa Annes Ord, og saa sagde hun ikke det Hele, men alene, at hun saa gjerne ønskede at komme der, fordi den lille grønne Ø var saa nydelig.

«Ja, smuk er den, og der skal du ogsaa faa en Lommerede at se,» sagde Faderen, og strøg Beates brune Haar.

Da blev Beate ganske rød i Ansigtet, og Taarerne kom hende i Øinene; thi hun vidste jo meget godt om Lommereden, og hun følte, at hun havde været usandfærdig mod sin Fader, og det havde hun aldrig været før.

Om Eftermiddagen gik Faderen med de tre Smaapiger til Tjærnet. Viggo var ogsaa med, men der var ingen Baad, kun en liden Tømmerflaade, og den kunde ikke bære dem Alle; saa maatte han blive i Land. Og det fandt han sig villig i; thi han var nu større og forstandigere, og han hjalp endog Smaapigerne ud paa Flaaden.

Vandet var blikstille, sort og blankt; den store Naaleskov paa den ene Bred og den grønne Bakke paa den anden stod paa Hovedet og speilede sig i Vandfladen. Rundt om, inde ved Landet, stod de grønne Rør, høie og ranke som Regimenter af Soldater, der holdt Vagt om det stille Tjærn. Og hist og her laa brede, grønne Blade og store skinnende hvide Tjærnblommer med gule Bægre og svømmede paa det sorte Vand. Beates Veninder syntes, det var det Deiligste, de havde seet, og de bad Faderen standse og fiske dem op nogle af de smukke Tjærnblommer. Men Beate længtes alene til den flydende Ø.

Den laa midt ude paa Tjørnet, og da de nærmede sig den, saa det ud, som der var to Smaaøer, en ovenpaa og en nede i Vandet, den sidste var næsten endnu smukkere end den første. Faderen roede tæt ind til Øen og rundt om den, og da han kom paa den anden Side, plumpede Lommen med Ét ud af Størgræsset ned i Vandet, og dukkede under. «Der har vi Lommereden,» sagde Faderen og lagde Flaaden indtil.

Smaapigerne bøiede sig udover Flaaden, medens Faderen holdt dem, en for en, og de havde vel sin Glæde: Lommereden var lige i Kanten af Tørvøen, mellem Græsset, og paa Bunden laa der to store graabrune Æg med sorte Flækker, større end noget Gaaseæg. Marie og Lovise jublede og lo, men Beate var ganske angst og underlig tilmode. Hun bad sin Fader saa inderlig, at hun maatte faa Lov at staa paa Øen, blot en liden bitte Stund, og løfte det ene Lommeæg op, «for at hun kunde se bedre paa det,» sagde hun.

Faderen vilde ikke nægte hende det, han løftede hende hen paa den flydende Tørv; men han sagde hende, at hun blot turde tage Ægget let imellem de to Fingre; thi hvis Fuglen mærkede, at Nogen havde rørt ved det, vilde den ikke ruge Ungen ud.

Saa stod da Beate paa den grønne flydende Ø! og hun blev ganske bleg af Beklemmelse, da hun skulde bøie sig og tage det graabrune Æg op. Hun løftede det i Veiret mellem de to Fingre. Nu kunde hun jo faa Alt, hvad hun vilde! Hvad tror du saa, hun ønskede sig? At hun skulde blive Prinsesse i England? Nei, hun vidste nok det, som bedre var; hun bevægede Læberne og sagde sagte ved sig selv:

«Saa vilde jeg ønske, at Lille-Beate var frisk og sund, og sad under Tjørnebusken igjen!»

Men netop med det samme dukkede Lommen op tæt ved; og da den saa Beate staa lige ved sin Rede, med Ægget i Haanden, udstødte den et Skrig saa fælt, saa fælt, at Beate i Forfærdelse slap Ægget. Det faldt ned i Reden lige paa det andet, og – klask! gik begge itu, saa Blommen sprøitede.

Beate stod som forstenet, med den høire Haand, som havde holdt Ægget, hævet i Veiret, lige til Faderen atter løftede hende over paa Flaaden. Da styrtede Taarerne af hendes Øine, og hun fortalte ham Alt; hun sagde, at hun nok vidste, hvorfor hendes Ønske ikke var gaaet i Opfyldelse –, at det var, fordi hun havde sagt Usandhed og ikke været oprigtig imod ham; men hun lovede med Haand og Mund, at det skulde være den sidste Gang, ligesaa vist som det var den første, at hun var saa styg en Pige. Faderen sagde, at det var et vakkert Forsæt, det skulde hun kun altid holde, saa vilde hun nok faa sine Ønsker opfyldte; og saa roede de atter tillands.

Og hver Gang Beate siden følte Lyst til at sige en liden Usandhed, tænkte hun paa den flydende Ø, og saa holdt hun sit Løfte.

Men Lommen skyede Reden siden den Tid, og nu er Tørveøen groet fast til Land.